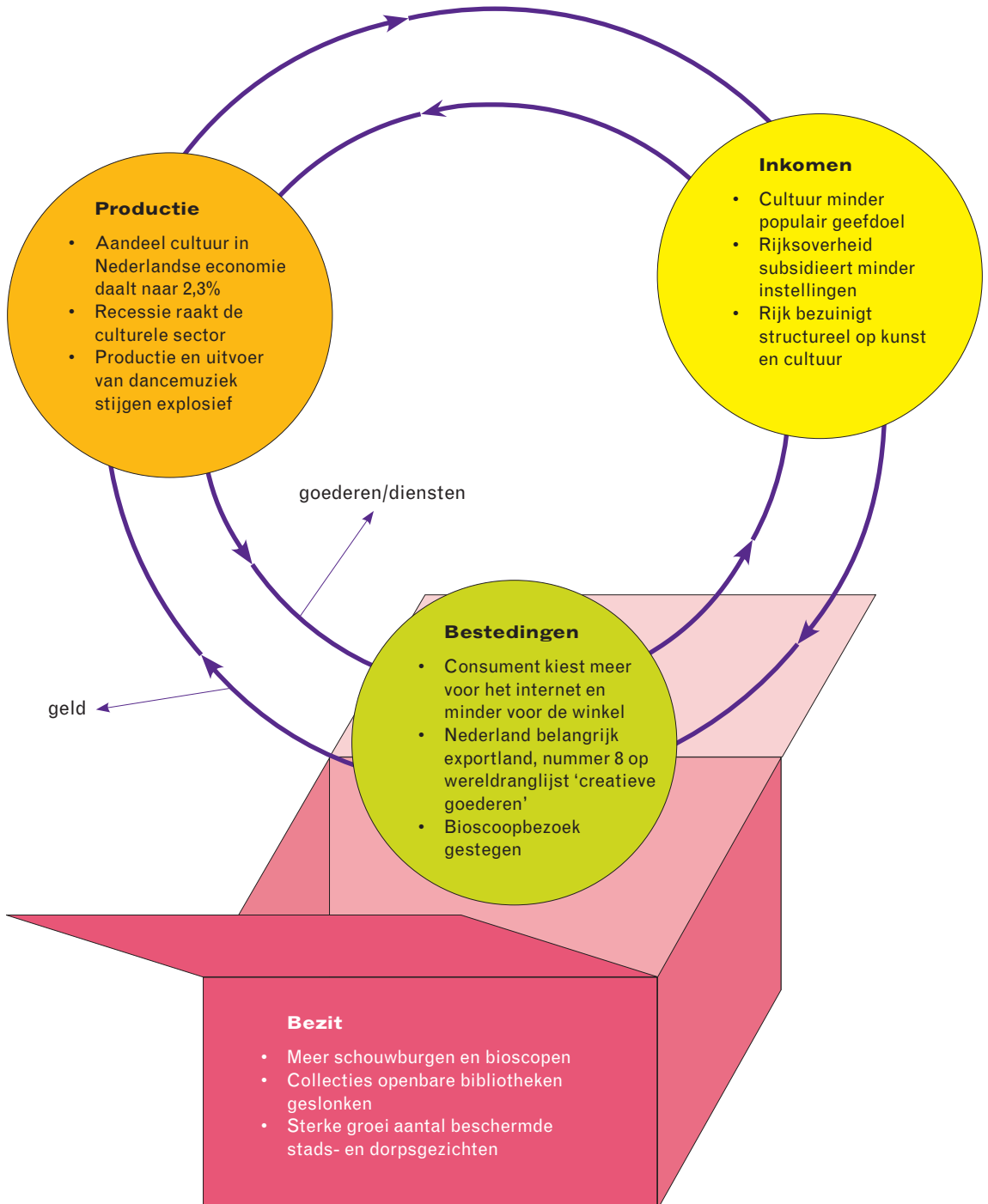

Factsheet Cultuur 2013

Inkomsten cultuur scherp gedaald door crisis en overheidsbezuinigingen

Factsheet Cultuur: toelichting en achtergrond

Symon Algera Mede door de internationale economische crisis ontstond er behoefte aan een manier van statistiek bedrijven die ontwikkelingen overzichtelijk en in samenhang in kaart kan brengen: *statistical storytelling*. De Factsheet Cultuur is hierop gebaseerd.

Gebruikers van statistieken hebben behoefte aan een duiding van de uitkomsten. Ze willen snel en in hoofdlijnen geïnformeerd worden over de structuur en ontwikkeling van een bepaald fenomeen. Het gaat hun om het totaalbeeld en een samenhangende beschrijving van de onderdelen. De aanbieders van statistieken staan hierbij voor een uitdagende taak: het vinden van een balans tussen cijfers en letters.

Binnen de statistiek heeft dit geleid tot een nieuwe ontwikkeling: *statistical storytelling*, daartoe ook aangespoord door de recente economische crisis. Statistiekbureaus kregen het verwijt dat ze geen duidelijk signaal hadden afgegeven over het naderende onheil. De losse individuele indicatoren kwamen weliswaar snel beschikbaar, dat was het probleem niet, maar ze waren te fragmentarisch en daarmee ontstond nog geen duidelijk totaalbeeld. Interessant is dat deze problematiek in een aantal geïndustrialiseerde landen tegelijkertijd en op dezelfde manier speelde. De

statistiekbureaus en vooral internationale organisaties hebben toen initiatieven genomen om met een passende reactie te komen. Die reactie was dat er meer aan *statistical storytelling* moest worden gedaan, met duidelijke conclusies over de stand van de economie. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft daarbij een voortrekkersrol gespeeld met het ontwikkelen van een Factsheet Conjunctuur. Hierin kan in één oogopslag de toestand van de conjunctuur worden afgelezen, met conclusies in oneliners voor de meest relevante onderdelen van de Nederlandse economie.

Kenmerken van een factsheet

Een factsheet is een eenpaginaoverzicht dat een totaalbeeld en samenhang van het te beschrijven verschijnsel geeft. Er moeten conclusies in oneliners staan, die uitnodigen tot het lezen van de onderliggende cijfers en analyses. Uit de lay-out moet de conceptuele

samenhang van het te verklaren verschijnsel zichtbaar worden. De factsheet opent met één kop. Dat kan een samenvattende conclusie zijn, maar ook de meest markante ontwikkeling van een van de onderdelen van de factsheet. Deze kop is de conclusie die de samensteller van de factsheet graag centraal in de media zou terugzien. In de factsheet zelf ontbreken een verantwoording en noten; de verantwoording wordt gegeven in onderliggende notities en/of artikelen die snel en eenvoudig te raadplegen zijn.

Een factsheet is een *realtime* statistiek en bevat voor alle afzonderlijke onderdelen altijd de meest recente informatie. Deze informatie zal in de praktijk niet op dezelfde verslagperiode betrekking hebben. Het gaat dus om een beeld ('foto') op een bepaald moment en niet om de beschrijving van een bepaalde periode.

De kringloopbenadering

Bij de Factsheet Cultuur is gekozen voor een economische benadering waarbij de kringloop in de economie centraal staat. Belangrijke onderdelen zijn daarom 'productie', 'inkomen en financiering' en 'bestedingen'. Dit sluit aan op een gebruikelijke indeling in de macro-economische statistiek en heeft veel voordelen (zie de inleiding bij de pijler geldstromen). Deze drie onderdelen worden aangevuld met het onderdeel 'bezit/rijkdom'. In de nationale boekhouding gaat het hier bijvoorbeeld om de totale waarde van gebouwen, infrastructuur en machines in Nederland. De onderdelen van de economische kringloop betreffen zogenaamde stroomgegevens en het onderdeel 'bezit' gaat over standgegevens.

De kringloopbenadering, aangevuld met informatie over bezit, is bij uitstek geschikt om een totaalbeeld te geven vanuit verschillende invalshoeken.

De Factsheet Cultuur

Bij *Productie* van de culturele sector gaat het om de productie van cultuurgooederen en -diensten. Relevante onderwerpen zijn: welke producten en diensten worden precies gemaakt, hoe ziet de productiestructuur er uit, wat is de input en wat is de toegevoegde waarde (= output-input)?

Bij de beschrijving van het productieproces wordt de Standaard Bedrijfs Indeling (SBI) gebruikt. Hierin wordt de culturele sector afgebakend in twee hoofdgroepen: de SBI 90 en de SBI 91. SBI 90 omvat de 'Kunst', met onder andere kunstenaars en schouwburgers. De SBI 91 omvat de 'Culturele centra', zoals bibliotheken en musea. De SBI is internationaal afgesproken en in de economische statistiek moeten de statistiekbureaus van de Europese landen zich hier ook strikt aan houden. Anders zijn de gegevens tussen landen niet optelbaar tot Europese cijfers en ook niet onderling vergelijkbaar.

Er zijn ook veel aan cultuur gerelateerde bedrijven, zoals de uitgeverijen en de filmindustrie. Deze zijn in de bedrijfsindeling niet opgenomen bij cultuur. Voor een volledige beschrijving van de cultuur in al zijn facetten is het nuttig om de beschrijving van de SBI 90 en 91 uit te breiden met aanvullende gegevens uit andere SBI's. De uitbreiding met de creatieve industrie (Braams 2011) is hier een mooi voorbeeld van.

Bij *Inkomen* is te zien wat de inkomsten van de culturele sector zijn en hoe de cultuur gefinancierd wordt. Denk hierbij aan eigen inkomsten, giften van particulieren en bedrijven en subsidies van de overheid.

Bij *Bestedingen* is te zien wie de cultuurgooederen en -diensten 'consumeert'. In de macro-economische statistiek bestaan de bestedingen uit consumptie door huishoudens en overheid, investeringen door bedrijven en overheid en het saldo van uitvoer en invoer. Bij de uitvoer en invoer van

Symon Algera

is zelfstandig consultant Statistiek en werkte in verschillende managementfuncties bij het CBS

cultuurdiensten horen bijvoorbeeld het museumbezoek van buitenlanders in Nederland en het museumbezoek van Nederlanders in het buitenland. In de macro-economische statistiek worden deze geboekt als ‘uitvoer van diensten’ respectievelijk ‘invoer van diensten’.

Bij bestedingen gaat het niet meer om een bedrijfsindeling, maar om een (ook internationaal afgesproken) goederengroep-indeling. Het is verstandig om dit onderscheid tussen een bedrijfsindeling (voor productie) en goederenindeling (voor bestedingen) steeds in het achterhoofd te hebben (in sommige discussies lopen beide nog wel eens door elkaar).

Bij *Bezit* gaat het bij cultuur bijvoorbeeld over ons nationale erfgoed, maar ook om alle musea en de totale waarde van onze kunstcollecties.

Voor alle vier onderdelen geldt dat zo veel mogelijk dezelfde definities en uitgangspunten moeten worden gehanteerd, want anders zijn de cijfers niet goed met elkaar te vergelijken. Neem de keuze tussen het binnenlandse en het nationale concept: bij museumbezoek gaat het bij het binnenlandse concept om de bezoekersaantallen van in Nederland gevestigde musea (door Nederlanders en buitenlanders) en bij het nationale concept om de museumbezoeken door alle Nederlanders (in binnen- en buitenland). Er kunnen grote verschillen tussen de twee concepten zijn en beide zijn waarschijnlijk interessant, maar om de samenhang in de beschrijving te waarborgen, is het toch goed om een keuze te maken. Het is bijvoorbeeld niet gewenst dat bij de beschrijving van het productieproces van musea het binnenlandse concept wordt gebruikt en bij het bestedingenproces het nationale concept. In dat geval zouden productie en consumptie niet aan elkaar gerelateerd mogen worden, en dat was nu juist wél de bedoeling. Ook bij informatie over

‘bezit’ zijn beide concepten relevant. Gaat het bijvoorbeeld om kunstwerken die in Nederland aanwezig zijn (binnenlands) of om kunstwerken die in Nederlands bezit zijn (nationaal)?

Conclusie

Voor elk van de vier onderdelen zijn er verschillende bronnen en een grote hoeveelheid cijfers beschikbaar. Met behulp hiervan kan voor elk onderdeel een aantal conclusies worden getrokken die in deze factsheet op een toegankelijke en systematische manier zo zijn samengevoegd dat ze een totaalbeeld van de culturele sector geven.